

**Відкритий міжнародний університет розвитку людини
«Україна»**

Івано-Франківська філія

Кафедра права та гуманітарних дисциплін

**МАТЕРІАЛИ
КАФЕДРАЛЬНОГО КРУГЛОГО СТОЛУ**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ»
(27 березня 2025 р.)**

Івано-Франківськ

Актуальні проблеми юридичної науки в Україні: матеріали кафедрального круглого столу, Івано-Франківськ – 27 березня 2025р. /ЛФФ Університету «Україна». - Івано-Франківськ, 2025. – 39 с.

*Рекомендовано до друку Радою
Івано-Франківської філії Університету «Україна»
(Протокол № 3 від 30 травня 2025 р.)*

Матеріали кафедрального круглого столу «Актуальні проблеми юридичної науки в Україні», що проводився кафедрою права та гуманітарних дисциплін у Івано-Франківській філії Університету «Україна» 27 березня 2025 року.

Матеріали публікуються в авторській редакції.

Автори несуть особисту відповідальність за повноту висвітлення досліджуваного питання, системність викладу матеріалів, достовірність наведених фактів та їхню автентичність, правильне цитування, академічну доброчесність.

*Івано-Франківська філія
Університету «Україна», 2025*

ЗМІСТ

<i>Вінтоняк Роман</i> ВПЛИВ РИМСЬКОГО ПРАВА НА НАЦІОНАЛЬНУ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВУ СИСТЕМУ	5
<i>Дума Анатолій</i> РИНОК ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ: ПЕРЕШКОДИ І ЗАГРОЗИ	9
<i>Дутчак Владислав</i> ЗАКОНОДАВЧІ КОЛІЗІЇ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ	12
<i>Колибаб'юк Максим</i> ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОЇ ДУМКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІСТОРИЧНИХ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО	14
<i>Павликівський Дмитро</i> ПЕРСПЕКТИВИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	18
<i>Радиш Тарас</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕСТОРІВ	20
<i>Саган Надія, Васильєв Дмитро</i> МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЮРИСТА	23
<i>Тимчишин Павло</i> ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ ФАКТІВ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ У ПРИФРОНТОВИХ РАЙОНАХ	25
<i>Труфан Богдан, Слободян Ірина</i> ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ РЕСТИТУЦІЇ ВПО В УКРАЇНІ	28
<i>Хізанов Олексій</i> ПРОБЛЕМИ ФІКСАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗІВ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: РОЛЬ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	31

Шевчук Назар

ВИКЛИКИ ДЛЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО
ІНТЕЛЕКТУ

34

Ящур Павло

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ЗА ФАКТАМИ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ
ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

36

ВПЛИВ РИМСЬКОГО ПРАВА НА НАЦІОНАЛЬНУ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВУ СИСТЕМУ

Вінтоняк Іван,

здобувач I курсу, група ПЗ-24-1-if, спеціальність «Право»

Івано-Франківська філія Університету «Україна»

Науковий керівник: Колибаб'юк С.П.

канд.іст.наук., доцент,

Івано-Франківська філія Університету «Україна»

Римське право – правова система Стародавнього Риму, що діяла в Римській державі (царського, республіканського періодів і періоду імперії) та Візантії. Розвиток римського права охоплює понад тисячу років юриспруденції, від Законів Дванадцяти таблиць (бл. 439 р. до Р. Х.) до лат. *Corpus Iuris Civilis* (528-35 pp.) імператора Юстиніана I. Римське право стало основою всіх правових систем у континентальній Європі, Ефіопії та найдавніших Європейських колоніях. Римське право справило надзвичайно глибокий і тривалий вплив на формування національних та міжнародних правових систем. Ось основні аспекти цього впливу. Романо-германська правова сім'я, також відома як континентальна правова система, є однією з найпоширеніших правових систем у світі, яка бере свій початок у римському праві, особливо в *Corpus Juris Civilis* імператора Юстиніана. Основною рисою цієї системи є наявність кодифікованих законів, тобто законів, зібраних у систематизовані кодекси. Слід зазначити, що кодекси, такі як Цивільний кодекс і Кримінальний кодекс, є основним джерелом права. Значну роль відіграє юридична наука у тлумаченні та застосуванні законів. Юристи та науковці аналізують законодавство та формулюють правові принципи. Юридична освіта в країнах романо-германської правової сім'ї базується на вивченні кодифікованого права та юридичної науки. Це сприяло географічному поширенню. Романо-германська правова сім'я поширена в більшості країн континентальної Європи, Латинської Америки, а також у деяких країнах Африки та Азії. Україна також входить до цієї правової сім'ї. Звісно, це вплинуло на національну правову систему. Романо-германська правова сім'я вплинула на формування багатьох національних правових систем, зокрема в галузі приватного права, кримінального права та адміністративного права. Принципи римського права, такі як свобода договору, принцип добросовісності та принцип справедливості, стали основоположними для сучасного права. Отже, романо-германська правова сім'я є важливою складовою світової правової системи, що відіграє значну роль у регулюванні суспільних відносин у багатьох країнах світу. Значний вплив римського приватного права на сучасні правові системи, зокрема на інститути власності, зобов'язань та спадкування, а також на основоположні принципи приватного права. Римське право розробило детальні концепції права власності, включаючи різні види власності (приватна, публічна), способи набуття та припинення права власності, а також засоби захисту права власності. Ці концепції були рецептовані (запозичені) багатьма сучасними правовими

системами, зокрема, в частині визначення права власності як абсолютного права, яке надає власнику широкі повноваження щодо володіння, користування та розпорядження майном. Було закладено основи сучасного зобов'язального права, розробивши систему договорів, яка регулює відносини між кредитором та боржником. Римські юристи розробили детальні правила щодо укладення, виконання та припинення договорів, а також щодо відповідальності за порушення договорів. Багато видів договорів, відомих у сучасному праві (купівля-продаж, найм, позика), мають римське походження. Питання спадкування теж є важливим. Римське право розробило детальні правила щодо спадкування, включаючи спадкування за заповітом та за законом. Римські юристи розробили концепції спадкової маси, спадкоємців, обов'язкової частки у спадщині та інші інститути спадкового права. Сучасне спадкове право значною мірою ґрунтується на римських правових нормах. Закладено Основоположні принципи приватного права: свобода договору, добросовісність, справедливість. Отже, вплив римського приватного права на сучасні правові системи є незаперечним. Його інститути та принципи продовжують відігравати важливу роль у регулюванні приватних правовідносин у багатьох країнах світу.

Варто згадати і юридичну термінологію. Справді, величезна кількість юридичних термінів, які використовуються в сучасних правових системах, мають латинське походження. Це є яскравим свідченням глибокого впливу римського права на формування та розвиток правової культури в усьому світі. Ось декілька прикладів латинських термінів, які широко використовуються в юриспруденції: *Ab initio*: (від початку) - використовується для позначення чогось, що існувало з самого початку. *Ad hoc*: (для цього) - використовується для позначення чогось, що створено або призначено для конкретної мети. *Alibi*: (в іншому місці) - використовується для позначення доказу того, що особа була в іншому місці в момент скоєння злочину. *Corpus delicti*: (тіло злочину) - використовується для позначення сукупності фактів, що доводять факт скоєння злочину. *De facto*: (фактично) - використовується для позначення чогось, що існує на практиці, але не обов'язково юридично. *De jure*: (юридично) - використовується для позначення чогось, що існує згідно з законом. *Habeas corpus*: (маєш тіло) - використовується для позначення судового наказу, що вимагає, щоб затриману особу доставили до суду для визначення законності її затримання. *Ius*: (право) - загальний термін для позначення права. *Pacta sunt servanda*: (договори повинні виконуватися) - основоположний принцип міжнародного права. *Res judicata*: (вирішена справа) - використовується для позначення справи, яка вже була вирішена судом. Отже, вплив латинської мови на юридичну термінологію є не лише історичним явищем, але й продовжує впливати на сучасну юридичну практику. Латинські терміни часто використовуються для позначення складних юридичних понять, оскільки вони є точними та стислими. Значний вплив мала юридична освіта. Римське право відіграло важливу роль у формуванні системи юридичної освіти в Європі. Юридичні факультети університетів вивчали римське право як основу для розуміння права загалом. Згадаймо міжнародне право. Римське право вплинуло на формування деяких принципів міжнародного права, таких як принцип

добросовісності, принцип *pacta sunt servanda* (договори повинні виконуватися) та принцип *res judicata* (справа, вирішена судом), на формування міжнародного приватного права, яке регулює приватні правовідносини з іноземним елементом, римське морське право, яке регулювало морську торгівлю та морські спори, вплинуло на формування міжнародного морського права.

Вплив римського права на українську правову систему є складним і багатограним процесом, який прослідковується протягом усієї історії України. Зазначимо основні етапи цього впливу. Вплив візантійського права, яке базувалося на римському праві, був значним у Київській Русі. Цей вплив прослідковується в таких правових пам'ятках, як «Руська Правда», яка містить елементи візантійського права, зокрема в частині регулювання майнових відносин. Також вплив візантійського права прослідковується в церковному праві, яке регулювало сімейні та спадкові відносини. Цей вплив відбувався через торговельні і культурні зв'язки з Візантією, а також через діяльність церкви. Литовсько-Руська держава теж зазнала рецепційованого впливу римського права. Литовські статuti, які діяли на території України в складі Литовсько-Руської держави, містили елементи римського права. Особливо це прослідковується в частині регулювання майнових відносин, зобов'язань та спадкування. Вплив римського права відбувався через рецепцію (запозичення) норм римського права з польського права, яке, в свою чергу, зазнало впливу римського права. Сучасна українська правова система, як частина романо-германської правової сім'ї, також зазнала впливу римського права, особливо в галузі приватного права. Це прослідковується в Цивільному кодексі України, який містить багато норм, що мають римське походження. Особливо це стосується регулювання права власності, зобов'язань та спадкування. Також велике значення має юридична термінологія, яка в своїй більшості походить з латини, що є прямим наслідком впливу римського права. Вплив римського права на сучасну українську правову систему відбувається через вивчення римського права в юридичних навчальних закладах, а також через використання норм римського права в судовій практиці. Отже, римське право є фундаментом багатьох сучасних правових систем, його принципи та інститути продовжують впливати на національне та міжнародне право.

Список використаних джерел

1. Палмер Б. Нетлінна система: що світ зобов'язаний римському праву. 2001. 414 с.
2. Рогач О.Я., Белов Д.М. Категорія «парадигма» в сучасних умовах функціонування української держави: теоретичні засади. Аналітично-порівняльне правознавство. № 1. 2022. С. 37–42.
3. Рогач О.Я., Белов Д.М. Зміна сучасної парадигми українського права в умовах військової агресії з боку РФ. Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». Випуск 70(2). 2022. С. 136–141.
4. Белов Д.М. Белова М.В. Система захисту прав і свобод людини і громадянина:

доктринальні та нормативні основи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2022. Вип. 74. С. 85–90.

5. Основи римського приватного права. В. С. Макарчук. – К., 2000.

6. Римское право. О. А. Омельченко. – М, 2001.

РИНОК ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ: ПЕРЕШКОДИ І ЗАГРОЗИ

Дума Анатолій

здобувач 2 курсу, група ПЗ-23-1-if, спеціальність «Право»

Івано-Франківська філія Університету «Україна»

Науковий керівник: Дума З. Є.,

старший викладач кафедри «Права та гуманітарних дисциплін»

Івано-Франківська філія Університету «Україна»

Земельний ринок України відіграє ключову роль у розвитку економіки, національній безпеці та добробуті суспільства. Відкриття ринку землі у 2021 році стало важливим етапом реформ, однак воно також висвітлило ряд викликів, які потребують вирішення. 2025 рік може стати вирішальним для створення ефективної та прозорої системи земельних відносин.

Однією з основних проблем є забезпечення справедливості та відкритості земельного ринку. Необхідно запровадити дієві механізми контролю, які унеможливають незаконне захоплення земель, спекулятивні операції та концентрацію значних площ в руках обмеженого кола осіб. Важливо гарантувати рівні умови доступу до землі для всіх категорій агровиробників, зокрема дрібних і середніх фермерів.

Триваюча війна створює серйозні ризики для аграрного сектору. Знищення інфраструктури, мінування територій та окупація значних площ ускладнюють оцінку вартості земельних ділянок і їхнє використання. Необхідно розробити програми підтримки постраждалих власників землі та заходи з відновлення сільського господарства у звільнених районах.

Інвестиції у сільське господарство є ще одним важливим аспектом розвитку земельного ринку. Відкриття ринку землі створює нові можливості для залучення капіталу, однак держава має забезпечити стабільність законодавства та захист прав власників, що сприятиме зростанню довіри з боку інвесторів. Підтримка фермерських господарств, модернізація аграрної інфраструктури та впровадження новітніх технологій можуть стати основою для сталого розвитку.

Збереження родючості українських ґрунтів також залишається важливим завданням. Виснаження земель, порушення агротехнологій та зміни клімату можуть завдати значної шкоди агросектору. Необхідно впроваджувати екологічно відповідальні методи господарювання, підтримувати органічне землеробство та запроваджувати системи контролю за якістю ґрунтів.

За даними Міністерства аграрної політики, середня ціна сільськогосподарської землі у 2024 році зросла на 21% і досягла 46 678 гривень за гектар. У січні 2025 року цей показник сягнув 48 622 гривень, причому в безпечніших регіонах ціни є вищими. З 2024 року юридичні особи отримали можливість купувати землю, що призвело до зростання вартості – середня ціна, запропонована компаніями, сягнула 62 656 гривень за гектар.

В Україні налічується 33 мільйони гектарів сільськогосподарських земель. З моменту відкриття ринку у 2021 році до кінця 2024 року було продано 604 тисячі

гектарів, з яких понад половину – у 2024 році. Ці тенденції вказують на зростання попиту та перспективи подальшого підвищення вартості української землі.

Жителі західного регіону мають найбільші шанси отримати значні прибутки від продажу сільськогосподарських земель. Зокрема, в Івано-Франківській області середня вартість одного гектара становить 93 141 гривню, що є найвищим показником в Україні. Завдяки гірському ландшафту ця територія особливо приваблива для забудови. Також досить високі ціни зафіксовані у Львівській області – 71 896 гривень за гектар.

Водночас найнижча вартість землі спостерігається в південних та східних регіонах. Наприклад, у Миколаївській області гектар коштує 31 698 гривень, у Дніпропетровській – 32 266 гривень, у Сумській – 31 144 гривні, а в Чернігівській – 34 396 гривень.

Щодо обсягів продажу, найбільше земельних ділянок було реалізовано в Полтавській області (45 622 га), Одеській (понад 33 000 га) та Дніпропетровській (понад 30 000 га). Найменший рівень угод зафіксовано у Волинській, Рівненській та Івано-Франківській областях. Однак варто зазначити, що реальна ціна продажу деяких ділянок може суттєво перевищувати середньостатистичні дані.

Оренда сільськогосподарських земель також демонструє цікаві тенденції. У 2024 році Фонд державного майна ініціював проєкт "Земельний банк", який передбачає передачу державних земель в оренду через електронні аукціони на платформі "Prozorro.Продажі". За прогнозами, оренда одного гектара мала б приносити державі приблизно 9,9 тисячі гривень щорічно, враховуючи, що у державній власності перебуває близько 860 тисяч гектарів. Середня ставка оренди землі комунальної власності становить 8,6 тисячі гривень на рік.

Конкурентні торги сприяють встановленню справедливої ринкової ціни оренди, що підтверджує високу цінність родючих земель і готовність агровиробників інвестувати у якісні ділянки. Це, своєю чергою, сприяє більш ефективному використанню ресурсів, застосуванню сучасних аграрних технологій і підвищенню продуктивності сільського господарства.

Ринок землі в Україні проходить етап активного становлення, що супроводжується як значними перспективами, так і викликами. Дозвіл на купівлю землі юридичними особами з 2024 року сприяв зростанню цін, що свідчить про інвестиційну привабливість земельного фонду. Однак, існують значні регіональні відмінності, зумовлені безпековими та економічними чинниками.

Пріоритетними завданнями залишаються:

- забезпечення прозорості земельних відносин;
- подолання наслідків війни;
- залучення інвестицій у сільське господарство;
- збереження та відновлення родючості ґрунтів.

Для ефективного розвитку ринку землі слід зосередити увагу на таких аспектах:

- недопущення монополізації земельних ресурсів;
- створення рівних умов доступу до землі;
- підтримка малих і середніх фермерських господарств;

- розробка механізмів компенсації збитків;
- відновлення інфраструктури на звільнених територіях;
- покращення інвестиційного клімату;
- запровадження екологічно безпечних технологій;
- розвиток органічного землеробства;
- контроль за ефективністю використання земель;
- підвищення доходів держави від земельних ресурсів;
- створення конкурентного середовища для оренди та продажу земель.

2025 рік стане вирішальним для розвитку земельного ринку України. Від здатності держави, бізнесу та громадськості подолати виклики й мінімізувати ризики залежить майбутнє аграрного сектору. Тільки спільними зусиллями можна сформуванати стійкий і ефективний ринок землі, який працюватиме в інтересах усіх громадян.

Список використаних джерел

1. Конституція України. 1996, Київ. - 64 с. Кодекси України
2. Земельний кодекс України. 25.10.2001, №2768-III.
3. Водний кодекс України 6.06.1995, № 213/95-ВР.
4. Кодекс України про надра 27.07.1994, №132/94-ВР.
5. Методика нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення: постанова Кабінету Міністрів від 16 листопада 2016 р. № 831 // Офіційний вісник України, 2016., № 93. ст. 3040.

ЗАКОНОДАВЧІ КОЛІЗІЇ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Дутчак Владислав

здобувач 2 курсу, групи ЖР-23-1фмб- іф

Івано-Франківська філія Університету «Україна»

Науковий керівник: Данилюк Г. М.

викладач циклової комісії журналістики,

Заслужена журналістка України

Івано-Франківська філія Університету «Україна»

Законодавчі колізії в інформаційній сфері являють собою складну міждисциплінарну проблему, яка охоплює правові, технологічні, соціальні та комунікативні аспекти. Сучасний інформаційний простір перетворився на надскладну екосистему, де традиційні правові механізми регулювання виявляються неефективними.

Технологічні зміни випереджають законотворчі процеси настільки стрімко, що чинні нормативні акти фактично втрачають свою регулятивну спроможність. Штучний інтелект, квантові обчислення, нейромережі та інші проривні технології створюють принципово нові комунікативні моделі, які неможливо регулювати застарілими правовими конструкціями. [1]

Особливої гостроти набувають питання правової невизначеності статусу новітніх цифрових технологій. Штучний інтелект, блокчейн-технології, віртуальна реальність постійно ставлять під сумнів традиційні уявлення про інформаційні правовідносини. Межі між приватною та публічною інформацією стають дедалі більш розмитими, що ускладнює їх правове регулювання.

Транскордонний характер цифрових комунікацій додатково ускладнює національне правове регулювання. Інформація миттєво перетинає державні кордони, що вимагає розробки принципово нових міжнародно-правових стандартів. Класичні уявлення про інформаційний суверенітет та контроль над інформаційними потоками радикально трансформуються. [3]

Безпекові виклики посилюють актуальність проблеми законодавчих колізій. Гібридні війни, маніпулятивні інформаційні технології, кіберзагрози створюють принципово нові виміри інформаційної безпеки. Чинне законодавство виявляється неспроможним адекватно реагувати на нові форми інформаційної агресії та маніпуляцій.

Особливо критичними є прогалини в регулюванні захисту персональних даних. Сучасні технології дозволяють накопичувати та аналізувати величезні масиви особистої інформації, фактично позбавляючи користувачів приватності. Законодавчі механізми захисту персональних даних запізнюються на роки, а то й десятиліття від технологічного розвитку.

Правозастосовні практики стикаються з принципово новими викликами. Ідентифікація суб'єктів інформаційних правопорушень, доведення авторства та походження інформації, притягнення до відповідальності в цифровому просторі перетворюються на надскладні завдання.

Журналіст щоденно відчуває на собі складність цих законодавчих колізій. Щоразу, коли готується розслідування або публікується матеріал, мушу маневрувати між правовими нормами, технологічними обмеженнями та етичними дилемами. Джерела інформації, які ще вчора здавалися захищеними, сьогодні можуть миттєво потрапити в публічний простір через недосконалість законодавства про захист персональних даних.

У реаліях інформаційної війни журналіст перетворюється на свого роду правового дослідника, який мусить передбачати юридичні наслідки кожного слова. Журналісти працюють на межі права, технологій та журналістської етики, де кожен крок може мати непередбачувані юридичні наслідки. Правові колізії стають не просто абстрактною проблемою, а щоденною реальністю медійної спільноти. [2]

Подолання законодавчих колізій вимагає впровадження принципово нових підходів. Необхідні гнучкі, адаптивні правові механізми, здатні еволюціонувати синхронно з технологічним розвитком. Ключова мета – не заборона чи жорстке обмеження, а розумний баланс між інноваційним розвитком та захистом фундаментальних прав людини.

Стратегія вирішення проблеми полягає в створенні випереджального законодавства, яке базується на постійному моніторингу технологічних змін. Важливо залучати експертів з різних галузей: права, технологій, соціології, кібербезпеки. Міжнародна співпраця та уніфікація правових стандартів стають критично важливими. [4]

Законодавчі колізії в інформаційній сфері – це не лише технічна проблема, а складний соціально-правовий феномен глобального масштабу. Майбутнє правового регулювання інформаційного простору залежатиме від здатності законодавців та експертного середовища створювати динамічні, адаптивні правові моделі, які встигатимуть за темпами технологічних трансформацій.

Список використаних джерел

1. Європейський досвід правового регулювання інформаційної безпеки / за ред. проф. О. М. Бандурки. – Київ: Центр учбової літератури, 2024. – 256 с.
2. Литвиненко О. В. Інформаційні війни та безпека: монографія. – Київ : НІСД, 2024. – 340 с.
3. Карпенко В. О. Медіаправо: сучасні трансформації : підручник. – Київ: Видавничий дім "Промені", 2024. – 422 с.
4. Міжнародні стандарти інформаційної безпеки : довідник / упорядник Н. А. Липовська. – Дніпро : Видавництво ДНУ, 2024. – 210 с.

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОЇ ДУМКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІСТОРИЧНИХ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО

Колиб'яб'юк Максим

здобувач III курсу, спеціальність Право

Івано-Франківська філія Університету «Україна»

Науковий керівник: Колиб'яб'юк С.П.,

канд.іст.наук., доцент,

Івано-Франківська філія Університету «Україна»

Українська державно-правова думка має багатовікову історію, що відображає складний шлях формування національної ідентичності та прагнення до самовизначення. Її особливості можна простежити через призму історичних вчень про державу і право, які вплинули на формування українського політичного та правового світогляду. Аналізуючи дане питання слід підійти до ключових особливостей української державно-правової думки. Наукові розвідки подають поняття «кордоцентризм» як один з принципів державно-правової думки. Так, філософські погляди Григорія Сковороди, який жив у XVIII столітті, мали значний вплив на формування української духовної культури. Його ідеї про внутрішню свободу людини, самопізнання та моральне вдосконалення залишили слід у розумінні права як моральної категорії в Україні. Сковорода вважав, що справжня свобода полягає не в зовнішніх обставинах, а у внутрішньому стані людини. Ця ідея вплинула на формування українського розуміння права як гаранта не лише зовнішньої, а й внутрішньої свободи, на необхідності морального самовдосконалення людини. Ідея «сродної праці», що означає заняття діяльністю, яка відповідає природним нахилам людини, є важливим елементом його філософії. Ця ідея вплинула на формування розуміння права як гаранта можливості для кожної людини реалізувати свій потенціал.

Ще однією особливістю української державно-правової думки був народний суверенітет. Ідеї козацької демократії, які відображені в козацьких літописах та конституційних актах, справді підкреслюють важливість народного волевиявлення та обмеження влади. Цей аспект є надзвичайно важливим для розуміння особливостей української державно-правової думки. Козацьке суспільство базувалося на принципах військової демократії, де важливі рішення приймалися на загальних козацьких радах. Це відображало прагнення до самоврядування та участі в прийнятті рішень, що впливають на життя громади. Козацькі ради, де кожен козак мав право голосу, були формою прямої демократії. Козацькі літописи та конституційні акти, такі як «Пакти й Конституції законів і вольностей Війська Запорозького» Пилипа Орлика, містили положення, що обмежували владу гетьмана та гарантували права козаків. Це свідчить про прагнення до запобігання авторитаризму та зловживанню владою. Ідеї козацької демократії вплинули на формування українського розуміння держави як інструмента служіння народу, а не навпаки. Вони також сприяли розвитку

традицій місцевого самоврядування та громадянської активності. Ці ідеї, також, вплинули на формування уявлення про необхідність контролю над владою, та її обмеження. Традиції козацького права мали теж значний вплив. Так, козацьке право, що ґрунтувалося на звичаєвому праві та принципах справедливості, вплинуло на формування українського правового менталітету. А козацькі літописи, що відображають козацьке правосуддя та судочинство, є цінним джерелом для вивчення української правової культури. Слід підкреслити, що ці аспекти козацької демократії є важливим елементом української історичної спадщини та продовжують впливати на сучасну українську державно-правову думку.

Прагнення до національної державності є однією з ключових особливостей української державно-правової думки. Це прагнення відображає багатовікову боротьбу українського народу за самовизначення та незалежність. Історичним обґрунтуванням є праці Михайла Грушевського, зокрема його «Історія України-Руси», відіграли вирішальну роль у формуванні національної свідомості українців. Грушевський обґрунтував історичне право українського народу на власну державу, спираючись на багатовікову історію України. Ідею незалежної України бачимо у політичних поглядах Миколи Міхновського, зокрема його брошура «Самостійна Україна», стали основою для формування ідеології українського націоналізму. Міхновський обстоював ідею незалежної української держави, де українці мали б право на самовизначення. Прагнення до національної державності стало рушійною силою українського національно-визвольного руху. Це прагнення відобразилося в діяльності Української Центральної Ради, Української Народної Республіки та інших українських державних утворень. Прагнення до національної державності залишається актуальним для України в умовах російської агресії. Воно відображає прагнення українського народу до захисту своєї незалежності та територіальної цілісності. Прагнення до національної державності є важливим елементом української національної ідентичності та продовжує впливати на політичний розвиток України. Вплив європейських правових традицій на українську державно-правову думку є багатограним і тривалим процесом, що охоплює різні історичні періоди. Цей вплив відображається в різних аспектах українського правового та політичного життя. Ключові аспекти впливу полягають в тому, що римське право, як фундамент європейської правової системи, мало значний вплив на формування українського правового мислення. Принципи римського права, такі як приватна власність, договірне право та судочинство, були адаптовані та інтегровані в українське правове поле. Ідеї природного права, що виникли в епоху Просвітництва, вплинули на формування українського розуміння прав людини та необхідності обмеження державної влади. Концепції природних прав та свобод людини стали основою для розвитку українського правового мислення. Концепції народного суверенітету, демократії та поділу влади, що розвивалися в європейській політичній думці, знайшли відображення в українських політичних поглядах. Ідеї парламентаризму, конституціоналізму та правової держави стали важливими елементами української політичної культури. Значний вплив європейських правових текстів. Так, переклади та адаптації європейських

правових текстів, таких як Кодекс Наполеона та інші європейські кодекси, сприяли поширенню європейських правових ідей в Україні. Це сприяло уніфікації українського законодавства та його наближенню до європейських стандартів. Відбулась інтеграція в європейський правовий простір. Сучасна Україна прагне до інтеграції в європейський правовий простір, що передбачає адаптацію українського законодавства до стандартів Європейського Союзу. Це включає в себе гармонізацію українського законодавства з *acquis communautaire* та запровадження європейських правових практик. Вплив європейських правових традицій є важливим фактором розвитку української державно-правової думки та сприяє формуванню правової держави в Україні. Демократичні цінності відіграють надзвичайно важливу роль в українській державно-правовій думці, відображаючи багатовікове прагнення українського народу до свободи, справедливості та самовизначення. В умовах російської агресії демократичні цінності стали особливо важливими для України. Український народ демонструє свою відданість демократії, захищаючи свою незалежність і територіальну цілісність. Демократичні цінності є невід'ємною частиною української національної ідентичності та продовжують відігравати важливу роль у формуванні майбутнього України. Прагнення до правової держави є одним із ключових аспектів української державно-правової думки. Це прагнення відображає багатовікове прагнення українського народу до свободи, справедливості та самовизначення. Ідея правової держави передбачає, що всі громадяни та державні органи повинні діяти відповідно до закону. Це означає, що ніхто не може бути вище закону, і що права та свободи громадян повинні бути захищені. Правова держава гарантує захист прав людини, включаючи свободу слова, зібрань, віросповідання та інші основні права. Це означає, що держава повинна поважати та захищати права своїх громадян. Сучасний контекст полягає в тому, що в умовах російської агресії прагнення до правової держави стало особливо важливим для України. Український народ демонструє свою відданість демократії та правовій державі, захищаючи свою незалежність і територіальну цілісність. Україна на шляху до Європейської інтеграції, що включає в себе гармонізацію українського законодавства з *acquis communautaire* та запровадження європейських правових практик. Прагнення до правової держави є важливим елементом української національної ідентичності та продовжує відігравати важливу роль у формуванні майбутнього України.

Українська державно-правова думка є динамічною та багатогранною, що відображає складний історичний шлях українського народу та його прагнення до свободи, справедливості та національного самовизначення. Значний вплив на формування української державно-правової думки сформували історичні вчення. Ідеї природного права, що виникли в епоху Просвітництва, вплинули на формування українського розуміння прав людини та необхідності обмеження державної влади. Концепції народного суверенітету та демократії, що розвивалися в європейській політичній думці, знайшли відображення в українських політичних поглядах. Історичні праці європейських істориків та правознавців, що

досліджували історію України, сприяли формуванню української національної свідомості та обґрунтуванню права українського народу на власну державу.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996, № 30, ст. 141. Верховної Ради. 2016, № 31, ст. 545. База даних “Законодавство України”/ВРУ України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кормич А. І. Історія вчень про державу і право: Навч. посібник. – 4-те вид., доповн., у 2-х част. – Київ : Алерта, 2015. – 416 с.
3. Історія політичної думки : навч. енцикл. слов.-довід. / за заг. ред. Н. М. Хоми; В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін. Львів : Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
4. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
5. Українська державність. Історико-правничі нариси. Київ, 2021. 984 с.

ПЕРСПЕКТИВИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Павликівський Дмитро

здобувач 3 курсу, групи ПЗ-23.2-1-ipsv-if

Івано-Франківська філія університету «Україна»

Науковий керівник: Губська О.П.

старший викладач кафедри права та гуманітарних дисциплін

Івано-Франківська філія університету «Україна»

Конституційна реформа в Україні на сучасному етапі становить надзвичайно важливий напрямок державотворення, особливо в контексті прагнення країни до повноправного членства в Європейському Союзі. Процеси європейської інтеграції вимагають не лише формальних законодавчих змін, але й глибокої трансформації конституційно-правової системи держави. [1]

Ключовим викликом сьогодення є приведення конституційних норм у повну відповідність до європейських демократичних стандартів. Це передбачає суттєве вдосконалення механізмів захисту прав і свобод громадян, забезпечення принципів верховенства права, розподілу державної влади та системи стримувань і противаг.

Особливої уваги потребує модернізація розділів Конституції, що регулюють державне управління та місцеве самоврядування. Європейська модель врядування передбачає значно вищий рівень децентралізації, участі громадян у прийнятті рішень та прозорості публічної влади. Необхідно створити конституційні передумови для розширення повноважень місцевих громад, запровадження механізмів електронної демократії та партисипативного управління.

Важливим напрямком конституційної реформи є забезпечення незалежності судової системи. Європейські стандарти вимагають не лише декларування незалежності суду, але й створення реальних інституційних гарантій, які унеможливають політичний тиск та корупційні впливи на правосуддя. Це потребує внесення змін до конституційних положень про статус суддів, порядок їх призначення та притягнення до відповідальності. [2]

Окремим викликом є конституційне забезпечення економічних свобод та захисту прав власності. Європейська інтеграція вимагає створення надійних конституційних механізмів захисту інвестицій, гарантування прав підприємців, забезпечення справедливої конкуренції та економічної свободи.

Важливою складовою конституційної реформи має стати закріплення незворотності європейського та євроатлантичного курсу України. Конституційне визначення стратегічного напрямку розвитку держави створить додаткові гарантії послідовності зовнішньополітичного курсу та унеможливить його довільні зміни.

Процес конституційної реформи не може бути формальним і має спиратися на широке суспільне обговорення, експертну оцінку та врахування кращих європейських практик. Він потребує консенсусу політичних сил, активної

участі громадянського суспільства та врахування національних особливостей української державності. [3]

Водночас необхідно уникнути надмірної поспішності та популізму. Конституційна реформа – це делікатний процес, який вимагає виваженості, глибокого аналізу та професійного підходу. Кожна зміна до Основного Закону має бути ретельно обґрунтованою та спрямованою на реальне покращення конституційно-правової системи.

Особливого значення в контексті конституційної реформи набуває питання захисту прав людини в умовах воєнного стану. Необхідно запровадити чіткі конституційні механізми, які б забезпечували непорушність базових прав і свобод громадян навіть в екстремальних умовах, створили надійні гарантії від можливих зловживань з боку органів державної влади.

Важливим аспектом реформування Конституції є також посилення механізмів парламентського контролю та забезпечення балансу між гілками влади. Це передбачає запровадження більш дієвих інструментів нагляду за виконавчою владою, розширення повноважень парламенту в питаннях бюджетної політики, національної безпеки та зовнішньополітичної стратегії. [4]

Підсумовуючи, перспективи конституційної реформи в контексті європейської інтеграції пов'язані з системною трансформацією державного устрою, забезпеченням прав і свобод громадян, створенням дієвих механізмів демократичного врядування. Це складний, але необхідний шлях до повноправного членства в Європейському Союзі, шлях утвердження України як сучасної, правової, демократичної держави.

Список використаних джерел

1. Проект Закону України "Про внесення змін до Конституції України (щодо закріплення європейського курсу держави)" // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – 2022.
2. Копиленко О. Л. Конституційна реформа в Україні: теорія та практика : монографія / О. Л. Копиленко. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2021. – 458 с.
3. Європейська інтеграція України: підручник / За ред. В. А. Манжолі, О. М. Київця. – К. : Видавництво "Освіта України", 2020. – 376 с.
4. Шемшученко Ю. С. Правова система України: еволюція, стан та перспективи : збірник наукових праць / Ю. С. Шемшученко. – Х. : Право, 2021. – 522 с

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕТОРІВ

*Радиш Тарас,
здобувач 4-го курсу, група ПЗ-21-1-іф, спеціальність «Право»
Івано-Франківська філія Університету «Україна»
Науковий керівник: Важинський В.М.,
д.ю.н., доцент, професор кафедри права та гуманітарних дисциплін Івано-
Франківська філія Університету «Україна»*

Діяльність інституційних інвесторів є однією з ризикових видів діяльності, оскільки передбачає управління та розпорядження чужими коштами громадян-вкладників. У разі виникнення суперечностей між інтересами інституційного інвестора (його службовими особами) та інтересами вкладника, у разі коли інституційний інвестор ставить свій приватний (бізнес, корисливий) інтерес чи інтерес окремих службових осіб вище за суспільний інтерес, він посягає таким чином на суспільні цінності громадян вкладників.

Інституційний інвестор оперує значними сумами «чужих» коштів, при цьому, така діяльність завжди несе високі ризики, пов'язані з шахрайством, заволодінням чужими коштами, вчинення службових зловживань та багатьох інших суспільно-небезпечних діянь, спрямованих на заволодіння коштами громадян-інвесторів.

Таке посягання проявляється у підготовці чи вчиненні кримінальних правопорушень. При цьому, враховуючи залучення значної кількості громадян-інвесторів та ризик суспільного резонансу, такі кримінальні правопорушення характеризуються високою латентністю. Всі ці кримінальні правопорушення дуже різноманітні, а тому для ефективної протидії їм важливим питанням є дослідження оперативно-розшукової характеристики кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері діяльності інституційних інвесторів.

Тому до таких суб'єктів також повинна бути підвищена увага оперативних підрозділів, адже, наприклад, з початком повномасштабного вторгнення стало очевидним, що дуже багато цих суб'єктів пов'язані з державою-агресором і «виводять» кошти на фінансування протиправної діяльності країни-агресора на території нашої держави. Як наслідок, окремі банки ліквідовано або передано в державну власність, ліквідовано ліцензії організаторам азартних ігор [1], проводяться перевірки діяльності окремих будівельних компаній, інвестиційних фондів, страхових компаній на предмет їх причетності до фінансування протиправної діяльності держави-агресора. Всі ці дії стали можливими завдяки роботі оперативних підрозділів. Тому в системі оперативно-розшукової діяльності важливе значення має саме оперативно-розшукова протидія цій категорії кримінальних правопорушень.

Такі дії посягають у тому числі і на економічну безпеку держави і довіри населення до держави. Адже економічна сфера пронизує усі сфери публічного

управління, а від її рівня залежать інші сфери національної безпеки. Питання економічної безпеки держави в частині діяльності інституційних інвесторів дотепер в Україні не розглядалось.

Досі серед науковців немає єдиного підходу до концепції оперативно-розшукової характеристики злочинів. Дискусії в науці тривають переважно щодо змісту загального поняття, визначення кількісного та якісного складу елементів, місця оперативно-розшукової характеристики злочинів у межах теорії оперативно-розшукової діяльності тощо.

Формально, оперативно-розшукова характеристика – це сукупність значимих ознак, що характеризують обставини протиправної діяльності та передумови вчинення кримінальних правопорушень із позицій теорії оперативно-розшукової діяльності [2].

Оперативно-розшукова характеристика повинна виконувати наступні функції: бути основою тактичних рекомендацій щодо виявлення та документування; її формування повинно здійснюватися на підставі положень про закономірності дослідження механізму злочинної діяльності; в її основі повинні знаходитися кореляційні зв'язки між ознаками елементів механізму злочинної діяльності; структура оперативно-розшукової характеристики повинна знаходитися в ізоморфному стані до структури злочинної діяльності та містити рекомендації щодо оперативного прогнозування та моделювання [3].

Тому враховуючи специфіку оперативно-розшукової діяльності, а також певної сфери, в якій вчиняються злочини, вважаємо, що в оперативно-розшуковій характеристиці злочинів у сфері діяльності інституційних інвесторів слід насамперед звертати увагу на ті елементи, що становлять оперативний інтерес з метою протидії їм оперативними підрозділами (запобігання, попередження та реагування на злочини, пов'язані з діяльністю інституційних інвесторів). При цьому такі елементи характеризуються не відособлено, а у взаємозв'язку, що дозволяє суттєво підвищити ефективність оперативно-розшукової протидії злочинам. Ми не заперечуємо, що частина цих ознак певних елементів може перетинатись з іншими видами характеристики, проте, при цьому, не втрачаючи значення для ОРД.

Оперативно-розшукова характеристика певних злочинів передбачає системність і комплексність використання оперативно-розшукових можливостей з огляду на оперативно-розшукову характеристику окремих груп злочинів, оскільки будь-яка діяльність передбачає знання об'єктів впливу [4]. У контексті діяльності оперативних підрозділів із виявлення кримінальних правопорушень, що вчинені або які вчиняють, а також документування кримінальних правопорушень, які готуються.

Один з показників, що підтверджує її теоретичну обґрунтованість є можливість використання її положень для пояснень дій злочинця в період підготовки та вчинення злочинних дій, прогнозування поведінки після їх вчинення, що, у свою чергу – дозволяє розроблювати методики щодо виявлення кримінальних правопорушень та встановлення особи, яка вчинює злочинні дії на підставі порівняння (співставлення) ознак кримінальних правопорушень та

особливостей поведінки певних осіб – з визначеними оперативно-розшуковою характеристикою моделями кримінальної поведінки [5]. Тому ми підтримуємо позицію науковців щодо поділу оперативно-розшукової характеристики на типову і конкретну.

Список використаних джерел

1. Топорецька З. М. Система публічного управління гральним бізнесом в Україні та її елементи. *KELM*. 2022. № 1 (45). С. 215–221.
2. Важинський В. М. Охорона суспільних цінностей у сфері інвестиційної діяльності: теоретичний аспект. *Вісник кримінального судочинства*. 2022. № 3–4. С. 113–123. DOI: 10.17721/2413–5372.2022.3–4/113–123.
3. Ніколаюк С. І., Цуркан К. А. Оперативно-розшукова характеристика злочинів, що вчинюються на ринку зерна. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Випуск 2. С. 281–285. С. 283.
4. Бех О. В. Оперативно-розшукова характеристика злочинів у сфері службової діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2(103). С. 173-181. С. 174.
5. Погорецький М. А. Сутність оперативно-розшукового пізнання / М. А. Погорецький // *Вісник Акад. правових наук України*. – 2003. – № 1. – С. 176–184.

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЮРИСТА

*Саган Надія,
старший викладач кафедри
інформаційних технологій та програмування
Івано-Франківська філія Університет «Україна»
Васильєв Дмитро,
здобувач фахової передвищої освіти, 1 курс,
група ПЗ-24-1фмб-тк-іф, спеціальність 081 Право
Івано-Франківська філія Університет «Україна»*

Етика ділового спілкування юриста – це набір правил та принципів, які регулюють поведінку юриста у спілкуванні з клієнтами, колегами, представниками влади та іншими учасниками правових відносин. Дотримання цих норм є критично важливим для підтримки довіри до юриста та всієї правової системи. Щодня юристи контактують з різними людьми, тому тактовність є ключовою складовою їхньої професійної культури. Вони повинні дотримуватися етикету, проявляючи уважність та повагу до співрозмовників. Юридичне ділове спілкування має свої особливості, включаючи специфічні принципи, правила та норми. Важливо, щоб за формальним дотриманням етикету не ховалася зневага [1]. Професійна етика є зовнішнім проявом професійної культури юриста, способом розв'язання етичних питань у юриспруденції та результатом усвідомлення службового обов'язку. Юристи несуть повну відповідальність за свої дії, вчинки та прийняті рішення. Дотримання Правил адвокатської етики є не просто формальною вимогою, а фундаментальним принципом професійної діяльності адвоката, що прямо закріплено в Законі України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". Ці правила є узагальненням багаторічного досвіду української адвокатури, а також відображають загальноприйняті міжнародні стандарти етичної поведінки юристів[2].

Розуміння відповідальності передбачає усвідомлення юристом потенційних наслідків своїх дій як для клієнта, так і для суспільства в цілому. Це включає відповідальність за якість наданої правової допомоги, збереження конфіденційності, чесність у відносинах з судом та іншими учасниками процесу, а також за дотримання норм професійної етики. Правила адвокатської етики, що ґрунтуються на багаторічному досвіді, відображають усталені уявлення про належну поведінку адвоката, які формувалися протягом історії розвитку адвокатури в Україні. Вони враховують специфіку національної правової системи та культурні особливості. Водночас, орієнтація на міжнародні стандарти етичної поведінки свідчить про прагнення української адвокатури до інтеграції у світову юридичну спільноту та визнання загальнолюдських цінностей, таких як верховенство права, справедливість, чесність та незалежність. Ці стандарти, розроблені міжнародними організаціями юристів, є орієнтиром для формування національних етичних кодексів та сприяють підвищенню рівня професіоналізму та довіри до адвокатури в усьому світі. Таким чином, дотримання Правил

адвокатської етики є невід'ємною частиною професійної ідентичності українського адвоката, що поєднує в собі повагу до національних традицій та прагнення відповідати найвищим міжнародним стандартам. Це є запорукою якісної правової допомоги та підтримки авторитету правової системи [3, ст.-22.].

Дотримання етичних норм є надзвичайно важливим для юриста з кількох ключових причин. Насамперед, це є основою високого рівня професіоналізму та відповідальності адвокатів. Дотримуючись етичних стандартів, юристи демонструють свою компетентність, сумлінність та усвідомлення важливості своєї ролі у суспільстві.

По-друге, етика є запорукою довіри клієнтів та поваги до адвокатської професії в цілому. Коли клієнти впевнені в чесності та порядності свого адвоката, вони відчують себе захищеними та більш схильні до співпраці. Це також сприяє справедливому та неупередженому розгляду справ, оскільки етична поведінка юристів мінімізує ризик зловживань та неправомірних дій.

Етика ділового спілкування є невід'ємною складовою успішної кар'єри юриста. Вона допомагає завоювати довіру та повагу як клієнтів, так і колег та суддів, а також сприяє ефективній комунікації та досягненню бажаних результатів. Етична поведінка робить юриста більш компетентним, оскільки він здатен чітко, лаконічно та ввічливо висловлювати свою думку, переконувати інших та налагоджувати контакт з клієнтами. Дотримання етичних норм також захищає репутацію юриста, адже неетична поведінка може призвести до серйозних санкцій та втрати довіри. Відповідальність за свої слова та дії є визначальною рисою професіонала, а етика спілкування допомагає юристу діяти в рамках закону та ефективно захищати права своїх клієнтів. Суворе дотримання правил етикету є важливим компонентом професійної діяльності юриста, оскільки воно свідчить про його професіоналізм, чесність та повагу до оточуючих. Етикетні норми регулюють поведінку юриста в різних сферах його діяльності, роблячи його роботу більш чіткою, організованою та ефективною. Це включає манеру спілкування, зовнішній вигляд, пунктуальність та дотримання встановлених процедур. [4, ст.108.].

Список використаних джерел

1. Гриненко, С. В. Етика ділового спілкування. Київ: Центр навчальної літератури, 2006.
2. Крушельницька, О. В., Мельничук, Є. П. Ділове спілкування: Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2003.
3. Культура ділового спілкування: Навчальний посібник / За ред. Л.І. Семенюк. Київ: Центр навчальної літератури, 2010.
4. Професійна етика юриста: Навчальний посібник / За ред. С. Я. Фурси. Київ: Видавничий дім "Ін Юре", 2004.

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ ФАКТІВ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ У ПРИФРОНТОВИХ РАЙОНАХ

*Тимчишин Павло,
курсант Навчально-наукового інституту поліцейської діяльності
Національна академія внутрішніх справ
Науковий керівник: Тимчишин А.М.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін,
Івано-Франківська філія Університету «Україна»*

Діяльність слідчих Національної поліції України у прифронтових районах, спрямована на документування фактів воєнних злочинів, має виняткову важливість як для забезпечення національної безпеки, так і для утвердження принципів міжнародного гуманітарного права. Умови, в яких працюють ці фахівці, є надзвичайно складними: постійна загроза артилерійських та ракетних обстрілів, нестабільна оперативна обстановка, обмежений доступ до місця події одразу після вчинення злочину. Тим не менш, саме від їхньої роботи залежить ефективне фіксування обставин порушень норм ведення війни, встановлення осіб, причетних до злочинів, і формування доказової бази, яка може бути використана як у національному судочинстві, так і в міжнародних інстанціях, зокрема Міжнародному кримінальному суді.

Правові аспекти діяльності слідчих у цій сфері регламентуються як нормами Кримінального процесуального кодексу України, так і нормами міжнародного гуманітарного та кримінального права. Зокрема, стаття 438 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за порушення законів і звичаїв війни, включаючи умисні обстріли цивільної інфраструктури, катування військовополонених, вбивства мирного населення, мародерство та інші дії, що прямо суперечать нормам Женевських конвенцій [1]. Слідчі поліції, виявивши ознаки такого злочину, мають невідкладно розпочати кримінальне провадження, зафіксувати всі обставини події, провести огляд місця події, відібрати свідчення, вилучити речові докази та забезпечити збереження їхньої доказової цінності. Водночас особливості воєнного часу, зокрема швидкоплинність обставин, руйнація територій та відсутність очевидців, часто ускладнюють дотримання класичних процесуальних стандартів [2, с. 78-79].

Організаційний аспект документування воєнних злочинів полягає у координації дій між різними структурами: слідчими, вибухотехніками, криміналістами, судово-медичними експертами, а також військовими підрозділами, які першими опиняються на місці подій. Часто саме військові передають поліції попередню інформацію про ймовірні злочини, що дозволяє швидко сформувати слідчо-оперативну групу. Важливим викликом є забезпечення фізичної безпеки слідчих під час виконання обов'язків. Часто розслідування проводиться під час активних бойових дій або у нещодавно

звільнених районах, де залишаються нерозірвані боєприпаси чи заміновані об'єкти. У зв'язку з цим слідчі проходять спеціальні навчання з тактичної безпеки, співпрацюють із саперами та використовують засоби індивідуального захисту.

Ще однією суттєвою складовою є цифрова фіксація воєнних злочинів. Українські правоохоронні органи запровадили інноваційні інструменти, зокрема єдину платформу «WarCrimes», де збирається й аналізується інформація про порушення міжнародного права. Слідчі, паралельно з традиційними процесуальними діями, також долучають до розслідування цифрові докази: відеозаписи з камер спостереження, фотоматеріали з дронів, записи зі смартфонів очевидців. У поєднанні з традиційною доказовою базою це дозволяє створити повну картину подій. Окрему увагу приділено відео документуванню обстрілів, ексгумації тіл, пошкоджень об'єктів цивільної інфраструктури, оскільки саме ці докази мають найбільшу вагу у міжнародному правосудді.

Водночас існують і значні проблеми. По-перше, навантаження на слідчих є надмірним, адже кількість воєнних злочинів зростає щодня. По-друге, у зоні активних бойових дій поліція нерідко не має доступу до всіх необхідних технічних засобів, що ускладнює повноцінне фіксування події. По-третє, у багатьох випадках неможливо оперативно допитати свідків або потерпілих через їхню евакуацію, поранення чи психологічний стан. Також варто зазначити складність доведення суб'єктивної сторони злочину, зокрема умислу на порушення норм міжнародного гуманітарного права, що часто потребує тривалих експертиз, аналізу бойових наказів, встановлення ланцюга командування. У цьому контексті важливу роль відіграє співпраця з міжнародними організаціями, зокрема Міжнародний кримінальний суд (МКС), Міжнародною комісією з розслідування порушень прав людини, а також правозахисними інституціями, які передають поліції верифіковані свідчення та аналітичні дані [3, с. 142-145].

Перспективи вдосконалення роботи слідчих полягають у створенні міжвідомчих команд з фіксації воєнних злочинів, забезпеченні належного технічного оснащення, цифровізації процесів збору доказів, та посиленні підготовки кадрів. Також необхідна подальша адаптація законодавства України до Римського статуту МКС, ратифікація якого дозволила б слідчим органам тісніше співпрацювати з міжнародною системою правосуддя. Вирішення згаданих проблем потребує системного підходу, але вже сьогодні видно, що слідчі Національної поліції в умовах війни демонструють здатність до професійної адаптації, виконуючи свою роботу в надзвичайно складних обставинах. Їхня діяльність має стратегічне значення, оскільки формує доказову основу для майбутнього покарання винних у злочинах, які не мають терміну давності, й водночас є частиною національного спротиву збройній агресії.

Список використаних джерел

1. КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 25.03.2025).

2. Агакова О.І. Виявлення та фіксування порушення законів та звичаїв війни як напрям діяльності правоохоронних органів, Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2024 № 68 с. 78-79 URL: https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc68/68_2024.pdf#page=78 (дата звернення 25.03.2025).

3. Воєнні злочини: навч. посіб. / І. В. Авдошин, О. І. Заболотній, О. Ю. Звонарьов та ін. Київ : 7БЦ, 2023. 280 с.

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ РЕСТИТУЦІЇ ВПО В УКРАЇНІ

*Слободян Ірина,
старший викладач кафедри права та гуманітарних дисциплін,
Івано-Франківська філія Університету «Україна»*

*Труфан Богдан
здобувач 3 курсу, групи ПЗ-22-1-if, спеціальність Право
Івано-Франківська філія Університету «Україна»*

Згідно з Конституцією України, Загальною декларацією прав людини та Цивільним кодексом України - закріплюється принцип непорушності права приватної власності. Це означає, що ніхто не може бути протиправно позбавлений своєї власності. Згідно з цими документами право приватної власності визначається як основне і невідчужуване право людини. Однак внаслідок збройної агресії зі сторони російської федерації, велика частка жителів південно-східного регіону були змушені залишити своє місце проживання, разом із власним майном.

Через російську агресію постраждали особи зазнали суттєвих збитків від руйнування, захоплення чи пограбування їх майна. Проблема повернення майна (реституції¹) для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні є однією із ключових у контексті подолання наслідків збройного конфлікту. Втрата житла, землі, комерційної та приватної власності є серйозним викликом для багатьох громадян України, що були змушені залишити свої домівки. Законодавче врегулювання цієї проблеми має базуватися на міжнародних стандартах, включаючи документи ООН і Принципи Пінейро, які визначають основні права ВПО на реституцію.

Організація Об'єднаних Націй розробила низку документів, що стосуються захисту прав тимчасово переміщених осіб (ТПО), серед яких важливе місце займає Загальна декларація прав людини (1948 р.). Стаття 17 цього документа проголошує: «Ніхто не може бути безпідставно позбавлений свого майна» [1]. Також Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.) закріплює право кожної людини на достатній життєвий рівень і доступ до свого житла.

Особливе значення мають також Принципи Пінейро[2] (Принципи щодо реституції житла та майна біженців і переміщених осіб), прийняті ООН у 2005 році. Вони підкреслюють, що реституція є основоположним правом, і держави зобов'язані створювати ефективні механізми для його реалізації.

Принципи Пінейро визначають реституцію як ключовий елемент відновлення справедливості для ТПО. Один із базових принципів полягає в тому, що «всі біженці та переміщені особи мають право повернутися до своїх домівок

¹ Реституція — це спеціальний зобов'язальний спосіб захисту права власності, який може застосовуватися лише у випадку, коли предмет недійсного правочину станом на час вирішення відповідного питання перебуває в тієї сторони недійсного правочину, якій він і був переданий.

та отримати відшкодування за втрати». Крім того, ці принципи наголошують на недискримінації у процесі реституції та на обов'язку держав забезпечити доступ своїм громадянам до правосуддя.

Згідно з 21-м Принципом «всі переміщені особи мають право на повну та ефективну компенсацію як невід'ємну складову процесу реституції. Компенсація може бути грошовою або натуральною. Держави гарантують, що компенсація застосовується лише тоді, коли фактична реституція не є можливою, або коли постраждала сторона свідомо і добровільно приймає компенсацію замість реституції». Навіть якщо житло знищене та більше не існує, власник повинен мати можливість його відновити. Україна вже зробила певні кроки для вирішення проблем ВПО. Зокрема, Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»[3] став першим нормативним актом, який визнав особливий статус ТПО та їхні права. Проте цей закон не містить чітких механізмів реституції майна.

Питання компенсації за зруйноване чи пошкоджене житло є одним із найгостріших із початку збройної агресії проти України в 2014 р. Постановою КМУ від 26 березня 2022 р. № 380 - затверджений Порядок подання інформаційного повідомлення про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації. З прийняттям постанови КМУ від 9 серпня 2022 р. № 885 про внесення змін до вказаного Порядку - таке повідомлення щодо низки об'єктів можна подавати починаючи з 19 лютого 2014 р. Для забезпечення збору, накопичення, обліку, обробки, зберігання та захисту інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно передбачено створення Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією рф. Наповнення здійснюється за заявами без перевірки відповідних фактів або через Портал «Дія» чи з використанням мобільного додатка Порталу «Дія», або через адміністратора ЦНАП чи нотаріуса.

Одним із найбільших викликів є встановлення права власності на майно. Через втрату документів або їх знищення на окупованих територіях багато ВПО стикаються із труднощами у доведенні своїх прав.

Євроінтеграційні прагнення України, заходи щодо формування передумов для реінтеграції територій, які є анексованими, частково окупованими та постраждали під час збройної агресії рф, неможливі без оновлення системи правового гарантування захисту права власності в таких складних сучасних політико-економічних умовах. Посилення захисту права власності в Україні нерозривно пов'язано зі здійсненням ефективного адміністративно-правового забезпечення права власності громадян України, які постраждали.

Реституція майна для ВПО є складним, але необхідним процесом для України. Успішне вирішення цієї проблеми залежить від якості інтеграції міжнародних стандартів, особливо принципів Пінейро, у національне законодавство України. Впровадження цих заходів сприятиме не лише відновленню справедливості, але й зміцненню довіри громадян до державних

інституцій.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс] Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. [сайт]. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Principles on Housing and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons. E/CN.4/Sub.2/2005/17. URL: <https://www.refworld.org/policy/legalguidance/unsubcom/2005/en/32058> (Принципи ООН щодо реституції житла та майна в контексті повернення біженців і переміщених осіб, резолюція 2005/21; (принципи Пінейро). додатково (https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Principu_Pinejry.pdf
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс] Закон від 20.10.2014 №1706-VII. [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
4. Мірошниченко О. А. Право власності в розумінні Європейського суду з прав людини (загальна характеристика) / О. А. Мірошниченко // Форум права. – 2013. – № 2. – С. 371–374 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5160/1/Miroshnichenko.pdf>.

ПРОБЛЕМИ ФІКСАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗІВ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: РОЛЬ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

*Хізанов Олексій,
курсант Навчально-наукового інституту поліцейської діяльності
Національна академія внутрішніх справ
Науковий керівник: Тимчишин А.М.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін,
Івано-Франківська філія Університету «Україна»*

Фіксація та забезпечення доказів воєнних злочинів, вчинених на деокупованих територіях, є одним із найскладніших та водночас найважливіших завдань у діяльності підрозділів Національної поліції України в умовах збройного конфлікту. Деокупація територій супроводжується виявленням широкого спектру злочинів, що мають ознаки порушень міжнародного гуманітарного права: вбивства цивільного населення, катування, сексуальне насильство, масові поховання, знищення об'єктів інфраструктури, мародерство, утримання заручників тощо. Основне завдання поліції — швидко і якісно задокументувати ці злочини, забезпечити збереження доказів та передати їх до органів досудового розслідування, зокрема до спеціалізованих слідчих підрозділів, прокуратури або міжнародних інституцій. У цьому контексті особлива роль належить слідчим і криміналістам, які працюють у надзвичайно небезпечних і нестабільних умовах, але водночас формують базу для майбутнього правосуддя.

Основна складність фіксації воєнних злочинів на деокупованих територіях полягає в часовому проміжку між вчиненням злочину та моментом початку слідчих дій. У більшості випадків слідчі поліції потрапляють на місце події після звільнення населеного пункту, коли злочин вже завершено, а його обставини можуть бути частково знищені або перекручені. Приміром, тіла жертв можуть бути поховані або переміщені, сліди насильства знищені природними чинниками або спробами приховування, а самі свідки — евакуйовані, залякані або вбиті. Така ситуація вимагає від поліції застосування адаптивних методів фіксації, залучення криміналістичних експертів, використання технічних засобів (дронів, фотограмметрії, 3D-моделювання), а також максимально точного протоколювання обставин, навіть у разі браку очевидців чи речових доказів [1, с.266-270]. В умовах воєнного стану поліція повинна діяти оперативно, дотримуючись водночас процесуальних норм, щоб зібрані матеріали мали юридичну силу у національних чи міжнародних судах.

Окремої уваги заслуговує проблема координації між різними суб'єктами, які залучені до документування злочинів: слідчими підрозділами поліції, представниками СБУ, прокурорами, військовими, міжнародними спостерігачами та правозахисними організаціями. На практиці така взаємодія часто ускладнена розмитістю повноважень, дублюванням функцій або конкуренцією у доступі до

інформації. Це створює ризики для ефективного розслідування — наприклад, у разі паралельного збору доказів різними структурами може виникнути ситуація втрати або недопущення важливих даних до матеріалів справи. Роль Національної поліції тут є ключовою, адже саме її слідчі мають повноваження фіксувати злочини відповідно до Кримінального процесуального кодексу, зберігати докази та забезпечувати їх процесуальне оформлення [2, с.78-81]. Для підвищення ефективності доцільним є створення єдиної інтегрованої системи обліку злочинів воєнного характеру, до якої матимуть доступ усі уповноважені органи, а також спільних слідчих груп у кожному звільненому районі.

Ще одним суттєвим викликом для поліції є психологічний та фізичний тиск, який супроводжує фіксацію злочинів. Йдеться про роботу на місцях масових страт, ексгумацію тіл, обстеження катівень, зруйнованих лікарень, шкіл, житлових будинків, що потребує не лише високого професіоналізму, а й емоційної стійкості. Часто саме слідчі поліції першими потрапляють на такі об'єкти й змушені фіксувати злочини у присутності постраждалих чи родичів загиблих, що накладає додаткову моральну відповідальність. Належна підготовка особового складу, психологічна підтримка та створення спеціалізованих команд, які пройшли тренінги з документування воєнних злочинів, можуть суттєво підвищити якість фіксації подій та знизити ризики професійного вигорання серед правоохоронців.

Перспективи вирішення вищезазначених проблем пов'язані насамперед із подальшим розвитком матеріально-технічної бази підрозділів поліції, удосконаленням методичних рекомендацій щодо фіксації воєнних злочинів та розширенням міжвідомчої взаємодії. Важливим є і нормативне закріплення спеціальних процедур, які б урахувували специфіку розслідування злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного порядку, зокрема на звільнених територіях [3, с.163-168]. Водночас слід відзначити позитивні кроки, вже реалізовані в Україні: створення бази воєнних злочинів, ініціативи МВС щодо залучення міжнародних експертів, співпраця з Міжнародним кримінальним судом. Активне залучення нових технологій, як-от аналіз супутникових знімків, автоматизований збір доказів, фіксація із застосуванням блокчейн-рішень для забезпечення автентичності матеріалів, також відкривають нові можливості для ефективного реагування поліції на виклики часу.

Таким чином, підрозділи Національної поліції України відіграють одну з ключових ролей у документуванні воєнних злочинів на деокупованих територіях. Попри значні організаційні, матеріальні та емоційні труднощі, саме завдяки їхній роботі формується доказова база для притягнення винних до відповідальності. Подальше вдосконалення координації, оснащення та законодавчого забезпечення стане запорукою ефективного розслідування та наближення України до стандартів міжнародного правосуддя.

Список використаних джерел

1. Грига, М. А., & Бурнос, О. (2024). ДОКУМЕНТУВАННЯ ЖОРСТОКОГО

ПОВОДЖЕННЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ ТА ЦИВІЛЬНИМ НАСЕЛЕННЯМ: УСКЛАДНЕННЯ ТА ВИКЛИКИ. Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка, (1), 266–279. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.105.266-279> (дата звернення 25.03.2025).

2. Агакова О.І. Виявлення та фіксування порушення законів та звичаїв війни як напрям діяльності правоохоронних органів, Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2024 № 68 с. 78-79. URL: https://www.vestnikpravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc68/68_2024.pdf#page=78 (дата звернення 25.03.2025).

3. Кваліфікація та розслідування порушення законів та звичаїв війни: наук.-практ. посіб. / А.А. Вознюк, І.В. Жук, О.В. Таран, С.С. Чернявський та ін.; за заг. ред. М.С. Цуцкірідзе, В.В. Чернея, А.А. Вознюка. К.: Норма права, 2023. 320 с.

ВИКЛИКИ ДЛЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Шевчук Назар

*здобувач II курсу, групи ПЗ-23-1 фмб-ict-if
спеціальність «Інженерія програмного забезпечення»*

Івано-Франківська філія Університету «Україна»

Науковий керівник: Зошак Л.М.

старший викладач кафедри інформаційних технологій та програмування

Івано-Франківська філія Університету «Україна»

Розвиток штучного інтелекту (ШІ) перетворився на один з найбільш значущих технологічних феноменів сучасності, який радикально змінює соціальні, економічні та правові парадигми. Необхідність комплексного правового регулювання цієї сфери стає дедалі очевиднішою на тлі стрімкого технологічного прогресу та потенційних ризиків, які несуть системи штучного інтелекту.

Правове поле у сфері ШІ нині перебуває на стадії формування, що вимагає системного та випереджального підходу. Ключове завдання сучасного законодавства полягає в створенні такої нормативної бази, яка б забезпечувала баланс між інноваційним розвитком технологій та захистом фундаментальних прав і свобод людини.

Одним з найскладніших питань є визначення правового статусу систем штучного інтелекту. Чи можна розглядати складні алгоритми машинного навчання як суб'єкта права? Які межі відповідальності за рішення, прийняті системами ШІ? Ці питання потребують глибокого міждисциплінарного аналізу з залученням фахівців права, етики, технічних наук та соціології. [2]

Особливої уваги потребує регламентація використання ШІ в критично важливих сферах: охороні здоров'я, правосудді, забезпеченні національної безпеки. Необхідно розробити чіткі протоколи та обмеження, які унеможливають дискримінацію, маніпуляції та порушення приватності при застосуванні штучного інтелекту.

Принципово важливим є забезпечення транспарентності алгоритмів ШІ. Сучасні нейронні мережі часто працюють як "чорні скриньки", рішення яких неможливо повністю пояснити. Правове регулювання має запровадити механізми аудиту та верифікації алгоритмічних рішень, особливо в соціально значущих контекстах.

Окремим викликом є захист персональних даних в умовах повсюдного впровадження штучного інтелекту. Системи машинного навчання потребують величезних масивів інформації, що створює потенційні ризики порушення приватності. Законодавство має запропонувати дієві механізми деперсоніфікації даних, встановити чіткі межі їх використання та передбачити суворі санкції за неправомірне поводження.

Європейський підхід до регулювання ШІ, представлений проектом AI Act, пропонує диференційований контроль залежно від рівня ризику конкретних

технологій. Низькоризикові застосування матимуть мінімальні обмеження, водночас системи ШІ, що використовуються в критичних сферах, підлягатимуть жорсткому регулюванню та попередній експертизі. [1]

Надзвичайно важливим є міжнародний вимір правового регулювання штучного інтелекту. Технології не мають кордонів, тому необхідна розробка уніфікованих міжнародних стандартів та механізмів транскордонного контролю. Україні як країні, що прагне інтеграції до європейського правового простору, важливо не лише адаптувати існуючі норми, але й брати активну участь у формуванні глобальної повістки регулювання ШІ.

Етичний вимір правового регулювання передбачає закріплення фундаментальних принципів гуманізму та пріоритету людини. Штучний інтелект має розглядатися як інструмент, спрямований на підвищення якості життя, а не як самоціль або потенційна загроза. Законодавство повинно гарантувати, що розвиток ШІ відбуватиметься в руслі загальнолюдських цінностей.

Важливою складовою правового регулювання є також питання інтелектуальної власності. Твори, створені за допомогою штучного інтелекту, ставлять під сумнів традиційні уявлення про авторство. Необхідно розробити нові юридичні конструкції, які б визначали права на результати творчої діяльності, генеровані ШІ. [3]

Технологічний суверенітет держави також постає значущим контекстом правового регулювання. Україна має формувати власну стратегію розвитку штучного інтелекту, яка б базувалася на національних інтересах, освітньому та науковому потенціалі, враховувала безпекові виклики та геополітичний контекст.

Підсумовуючи, правове регулювання штучного інтелекту є надскладним міждисциплінарним викликом. Воно потребує гнучкого, випереджального підходу, постійного діалогу між технологічною спільнотою, правниками, етиками та державними інституціями. Лише через баланс інновацій та відповідальності можливо реалізувати потенціал штучного інтелекту на благо суспільства.

Список використаних джерел

1. Регламент Європейського Союзу про штучний інтелект (AI Act) // Офіційний вісник Європейського Союзу. – Брюссель, 2024. – Т. 45. – С. 112-145.
2. Каратицький М. В. Правові виміри розвитку штучного інтелекту: міжнародний та національний контексти : монографія. – Київ : Юридичний видавництво, 2024. – 256 с.
3. Шевченко А. І. Технологічний суверенітет у цифрову епоху: правові та стратегічні аспекти // Юридичний журнал. – 2024. – № 3. – С. 45-62.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ЗА ФАКТАМИ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Яшур Павло,

*курсант Навчально-наукового інституту поліцейської діяльності
Національна академія внутрішніх справ
Науковий керівник: Тимчишин А.М.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін,
Івано-Франківська філія Університету «Україна»*

Особливості здійснення досудового розслідування Національною поліцією України за фактами незаконного обігу зброї в умовах воєнного стану визначаються специфікою правового режиму, що діє в країні під час війни, а також масштабами та динамікою цього кримінального явища. Воєнні дії на території України створили реальні передумови для збільшення кількості нелегальної зброї серед населення, що становить серйозну загрозу громадському порядку та національній безпеці. Ця зброя потрапляє до рук цивільних через різноманітні канали: вилучається безпосередньо в зонах бойових дій, незаконно привласнюється з військових складів, або нелегально виготовляється та переправляється на тіньовий ринок. У таких умовах особливо важливим є ефективне функціонування слідчих підрозділів Національної поліції, які покликані документувати ці злочини, встановлювати джерела незаконного обігу зброї та притягати винних осіб до кримінальної відповідальності.

Правові аспекти діяльності слідчих Національної поліції під час досудового розслідування таких злочинів регулюються чинним Кримінальним кодексом України, зокрема статтею 263, яка передбачає кримінальну відповідальність за незаконне зберігання, носіння, придбання, виготовлення, передачу або збут вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин та пристроїв [1]. В умовах воєнного стану українське законодавство додатково посилює відповідальність за ці діяння, враховуючи особливу суспільну небезпечність таких злочинів. Разом з тим, законодавством встановлені спеціальні процедури та можливості для слідчих щодо проведення слідчих дій у зонах активних бойових дій, у тому числі особливий порядок проведення обшуків, оглядів місць подій та затримання підозрюваних осіб. Ускладнення, що виникають у процесі розслідування, часто пов'язані з небезпекою для життя слідчих, обмеженістю доступу до певних територій та труднощами у зборі доказів через нестабільну ситуацію.

Організаційні особливості роботи слідчих у період воєнного стану проявляються у необхідності постійної взаємодії з іншими правоохоронними органами, зокрема Службою безпеки України, Державною прикордонною службою, військовими комендатурами та територіальними органами військової

адміністрації. Така взаємодія зумовлена тим, що незаконний обіг зброї у цей період часто пов'язаний із військовими злочинами, диверсіями та терористичними актами [2, с.66-69]. Спільні слідчо-оперативні заходи дозволяють більш ефективно виявляти, фіксувати та припиняти канали надходження зброї з зони бойових дій. Також у рамках досудового розслідування активно застосовуються сучасні технології: проведення експертиз із використанням цифрових баз даних, електронна ідентифікація серійних номерів зброї, аналіз мобільних комунікацій підозрюваних осіб та використання можливостей супутникових і безпілотних технологій для контролю території.

Водночас у процесі досудового розслідування фактів незаконного обігу зброї виникає низка проблем, які потребують вирішення для підвищення ефективності роботи слідчих підрозділів поліції. Найперше, це проблема великого обсягу незаконної зброї, яка опинилася у населення, що створює суттєве навантаження на правоохоронні органи. Також ускладнює ситуацію обмеженість кадрових ресурсів і спеціалізованих експертів, які можуть проводити балістичні, трасологічні та криміналістичні експертизи в умовах воєнного стану. Крім того, не менш серйозною є проблема доказування та встановлення винних осіб, адже зброя часто передається через численні проміжні ланки, що значно ускладнює відстеження першоджерел її потрапляння у незаконний обіг. Не менш важливим є і питання фізичної безпеки слідчих, які проводять розслідування у прифронтних зонах та на звільнених територіях.

Перспективи вдосконалення діяльності слідчих Національної поліції у сфері протидії незаконному обігу зброї пов'язані з низкою напрямів. Насамперед необхідно продовжувати вдосконалювати законодавство, яке б передбачало більш чіткі процедури роботи слідчих у надзвичайних умовах воєнного стану, включаючи питання безпеки, оперативного реагування та використання цифрових технологій у процесі збору доказів. Варто також приділити увагу підготовці слідчих, забезпеченню їх належними матеріально-технічними ресурсами, а також розширенню штату спеціалістів, які можуть проводити складні експертизи [3, с.31-36]. Важливим кроком є створення єдиного реєстру незаконної зброї, що дозволить покращити координацію правоохоронних органів та зробити процес виявлення зброї більш прозорим і ефективним.

Крім того, перспективним є посилення міжнародної співпраці з правоохоронними структурами інших країн, особливо щодо попередження контрабанди зброї через кордон [2, с.38-41]. Налагодження обміну оперативною інформацією, проведення спільних міжнародних операцій та інтеграція українських баз даних зі світовими інформаційними системами дадуть змогу ефективніше контролювати транскордонний рух зброї та своєчасно реагувати на нові загрози. Підвищення рівня інформованості населення щодо відповідальності за незаконне володіння та обіг зброї також є важливою складовою профілактичної роботи Національної поліції.

Отже, досудове розслідування фактів незаконного обігу зброї в умовах воєнного стану вимагає від слідчих Національної поліції України застосування комплексного підходу, що включає правові, організаційні та технологічні аспекти.

Подолання зазначених проблем, зокрема через посилення міжвідомчої взаємодії, вдосконалення законодавства, кадрове й матеріально-технічне забезпечення, дозволить суттєво підвищити ефективність боротьби з незаконним обігом зброї та зміцнити національну безпеку держави в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 25.03.2025).
2. Діяльність підрозділів превентивної діяльності Національної поліції щодо запобігання правопорушенням у сфері обігу вогнепальної зброї: навч.-практ. посібник / Фоменко А. Є., Бахчев К. В., Дудоров О. О., Камишанський О. Ю., Бочковий О. В. та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 112 с. (дата звернення 25.03.2025).
3. Розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами та вибуховими пристроями [Текст]: метод. реком. / Д. М. Тичина, О.С. Тарасенко, А. О. Антощук та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 50 с. (дата звернення 25.03.2025).

*Матеріали кафедрального круглого столу
(в авторській редакції)
27 березня 2025 року*

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ»